

ПЕНСІЙНА РЕФОРМА В УКРАЇНІ: РІВНІ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Анотація. Розглянуто основні завдання пенсійної реформи, детально розглянемо рівні пенсійної системи.

Аннотация. Рассмотрены основные задачи пенсионной реформы, детально рассмотрены уровни пенсионной системы.

Annotation. The main objectives of pension reform, detailed review of the pension system.

Ключові слова: пенсійна система, пенсійна реформа, рівні системи пенсійного забезпечення.

Ми звикли до того, що пенсія - це виплати, які ми заробили тяжкою працею, і держава зобов'язана забезпечити її надання на рівні, що гарантує як мінімум гідне життя. Важко не погодитися з подібним твердженням в цивілізованій державі у XXI столітті. З іншого боку, всі аналітичні дослідження відзначають поглиблення кризи пенсійної системи, що впливає на всі державні фінанси та створює загрозу для економічного розвитку України

З демографічних тенденцій слід, що без радикальних реформ пенсійної системи майбутні пенсіонери потраплять в значно гіршу ситуацію, ніж нинішні.

Питання пенсійної системи розглядалися в роботах таких авторів ,як М. Гайдуков, С. Гончарова, Н. Кравченка, Г. Назарова, О. Тарасенко, Ю. Шклярського, В. Яценка та ін.

Реформування системи обов'язкового пенсійного забезпечення в країнах світу зараз відбувається за декількома напрямками: перший – підвищення пенсійного віку (здійснюється в

багатьох країнах); другий – зв'язок пенсійних виплат з внесками, зробленими протягом трудової діяльності, які сплачує працівник, замість того, щоб рахувати роки в кінці трудової діяльності [4].

Пенсійна система України також потребує негайного реформування. Україна знаходиться в чудовій ситуації, маючи можливість використовувати як позитивний, так і негативний досвід держав, що пройшли через реформу, не повторюючи їх помилки. За для її втілення потрібно використовувати світовий досвід, накопичений існуючими вже кілька десятиліть років інститутами добровільного пенсійного забезпечення.

З 1 січня 2004 року в Україні запроваджено реформовану солідарну пенсійну систему та добровільну накопичувальну систему через недержавне пенсійне забезпечення [5].

Автори наукового видання «Нова пенсійна система в Україні» вважають, що «основний зміст реформи – перехід від перерозподільної до накопичувальної системи пенсійного забезпечення, здатної генерувати засоби для пенсійних виплат за рахунок інвестиційного доходу. Природно, що накопичувальні механізми не витиснули відразу перерозподільні, і сьогодні в усьому світі превалюють комбіновані схеми пенсійного забезпечення» [5].

Основні завдання пенсійної реформи в Україні наведені на рис. 1. [1].

Рис. 1. Основні завдання пенсійної реформи в Україні

Отже, в Україні вже започатковано пенсійну реформу та обрано шлях поступового запровадження трирівневої пенсійної системи (рис.2).

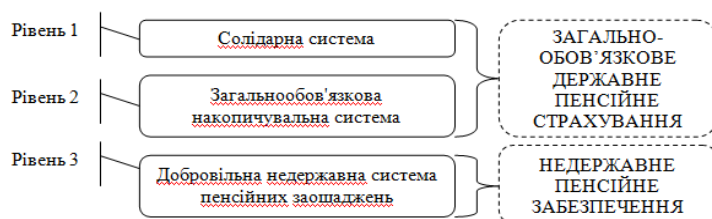

Рис. 2. Трирівнева пенсійна система, що запроваджується в Україні

В Україні уже створений перший і третій рівень пенсійної системи та створюється другий – обов'язковий накопичувальний рівень.

Перший та другий рівні системи пенсійного забезпечення в Україні становлять систему загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Другий та третій рівні системи пенсійного забезпечення в Україні становлять накопичувальну систему пенсійного забезпечення [5]. Такий підхід має забезпечити соціальні гарантії та фінансову стабільність нової системи пенсійного забезпечення, оскільки перший рівень зменшує негативні наслідки від демографічних ризиків і досить стійкий до інфляційних процесів, а другий – навпаки. Таке ставлення до розподілу ризиків дозволить зробити систему пенсійного забезпечення більш фінансово збалансованою та стійкою, що захистить населення від зниження рівня життя після виходу на пенсію і є вкрай важливим та економічно привабливим для них [1].

Нижче більш детально розглянемо рівні пенсійної системи.

Перший рівень пенсійної системи – солідарна система

загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що базується на засадах солідарності і субсидування та здійснення виплати пенсій і надання соціальних послуг за рахунок страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування на умовах та в порядку, передбачених Законом України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування". В цій системі поточні пенсійні виплати пенсіонерам фінансуються за рахунок пенсійних внесків зайнятого населення та роботодавців до Пенсійного фонду України [5]. Обов'язкові відрахування до Пенсійного фонду (35,2%: 33,2% – роботодавець, 2% – працівник) робляться зазвичай бухгалтерією при нарахуванні заробітної плати. Пенсійний фонд на сьогодні забезпечує нарахування та виплату «державних» пенсій [2].

У солідарній системі, після її реформування, розмір пенсійних виплат залежить від розміру заробітної плати, з якої сплачувались страхові внески та страхового стажу, протягом якого вони сплачувались [1].

Другий рівень пенсійної системи – накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що базується на засадах накопичення коштів застрахованих осіб у Накопичувальному пенсійному фонді. Внески до цього фонду обліковуються на персоніфікованих накопичувальних пенсійних рахунках осіб. За рахунок накопичених коштів фінансуються: оплата договорів страхування довічних пенсій і одноразові виплати застрахованим особам на умовах та в порядку, передбачених законом [5]. Накопичувальна система ґрунтується на тому, що, майбутні пенсіонери будуть обов'язково перераховувати певну суму (від 2 до 7% від нарахованої заробітної плати) у так званий спеціальний Накопичувальний пенсійний фонд, який може управлятись як централізовано державними структурами, так і

приватними організаціями з управління активами. Мета складається в тому, що Накопичувальний пенсійний фонд має забезпечувати збереження коштів та їх примноження шляхом результативного інвестування пенсійних активів. В результаті, пенсіонери будуть отримувати як «державну» або «солідарну» пенсію, так і додаткову пенсію (за рахунок коштів, облікованих на його накопичувальному пенсійному рахунку). Отже, накопичувальна система представляє собою щось середнє між першим та третім рівнем [2].

Для впровадження другого рівня необхідні такі передумови як формування необхідних економічних важелів та впровадження відлагодженої і результативної системи державного нагляду, а також необхідної інфраструктури. Нормативно-правовими актами щодо пенсійної системи, також передбачається, що, з 2018 року, громадянам буде надано право, за їх бажанням, перевести їх обов'язкові пенсійні заощадження з Накопичувального фонду до обраного ними недержавного пенсійного фонду (тобто на третій рівень). Такий підхід дозволить громадянам самостійно приймати рішення, яка інвестиційна політика є найбільш ефективною для інвестування їх пенсійних заощаджень, а отже – в більшій мірі впливати на розмір своєї майбутньої пенсії [1].

Третій рівень пенсійної системи – система недержавного пенсійного забезпечення, що базується на засадах добровільної участі громадян, роботодавців та їх об'єднань у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання громадянами недержавних пенсійних виплат. Ці виплати є додатковими до пенсій з системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Вони виплачуються на умовах та в порядку, передбачених законодавством про недержавне пенсійне забезпечення [5].

В умовах, коли нестабільність економічної (в т. ч. банківської) системи підірвала останню довіру населення до фінансових установ та гарантії повернення своїх внесків, важливою умовою реалізації даного Закону "Про недержавне пенсійне забезпечення" є створення механізмів захисту внесків на підставі використання існуючого міжнародного досвіду. За для цього розробниками Закону було зроблено наступні заходи: розмежили повноваження різних надавачів послуг НПФ, впровадили прозорість щодо їх діяльності (за допомогою системи звітування та оприлюднення інформації), диверсифікували інвестиційний портфель, ввели суворий державний контроль за цією сферою тощо [5].

Таким чином, пенсійна система в Україні потребує негайного реформування з метою вираховування інтересів малозабезпечених верств населення (завдяки солідарній системі) і стимулювання до пенсійних заощаджень усіх громадян, особливо з більш високими доходами (завдяки накопичувальній системі).

Література:

1. Про реформу. – Режим доступа: <http://pension.kiev.ua/>
2. Пенсійна реформа в Україні. – Режим доступа: <http://pension.kiev.ua/>
3. Результати опитування показали низький рівень поінформованості українців про пенсійну реформу. – Режим доступа: <http://pension.kiev.ua/> (Пенсійна реформа в Україні)
4. СВІТОВИЙ ПОГЛЯД: ЩО ГРОМАДСЬКІСТЬ ДУМАЄ ПРО ПЕНСІЙНУ СИСТЕМУ // МІЖНАРОДНИЙ ПЕНСІЙНИЙ ВІСНИК Травень – Червень 2010 року, Випуск № 17 – 18. – С. 1-6.
5. Назарова Г.В. Нова пенсійна система в Україні : наукове видання / Г.В. Назарова, С.Ю. Гончарова, О. О. Тарасенко. – Харків : Ксилон, 2008. – 228 с.